

Od Instytutu Technicznego do Instytutu Techniczno-Przemysłowego

Po zajęciu Krakowa w 1846 r. Austriacy szybko przystąpili do reorganizacji miejscowych instytutów naukowych. W działaniach tych prawie pominęli placówkę oświatową ufundowaną przez Szczepana Humberta. Stało się tak dlatego, że statut Instytutu Technicznego był zatwierdzony tylko przez uprawnionego komisarza rządowego, a nie przez Senat Rządzący. Pozbawienie tej szkoły pełnej opieki finansowej państwa miało negatywny wpływ na tempo i zakres jej rozwoju. Przez 30 lat nie była ona dotowana przez żadną instytucję austriacką. Pobory nauczycieli, niezmiennie od 1846 r., nie wystarczały im na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. Ale zwłoka w zatwierdzeniu statutu Instytutu przez Senat miała również korzystne skutki. W latach 1850-1870 szkoły nie dotknęła bowiem fala germanizacji. Językiem wykładowym nadal był język polski (w pozostałych szkołach Galicji wykładano po niemiecku). Do istotnej zmiany w programie nauczania tej placówki doszło w roku 1854. Władze austriackie utworzyły wtedy sześć kursów (wcześniej było ich pięć), z których dwa pierwsze pod nazwą "wyższej szkoły realnej" tworzyły klasy przygotowujące do podjęcia nauki we "właściwej szkole technicznej", zwanej powszechnie Techniką Krakowską. Rozkład zajęć szkolnych w tej ostatniej, czteroletniej placówce oświatowej, przedstawiał się następująco:

Przedmiot	Tygodniowa liczba godzin na kursie				Razem
	I	II	III	IV	
Język niemiecki	4	-	-	-	4
Historia naturalna	5	-	-	-	5
Matematyka elementarna i wyższa	10	9	-	-	19
Fizyka	8	-	-	-	8
Chemia ogólna	-	5	-	-	5
Rysunek techniczny	6	-	-	-	6
Geometria wykreślna	-	6	-	-	6

Geometria praktyczna	-	-	-	6	6
Gospodarka buchalteryjna	-	-	-	2	2
Chemia szczegółowa	-	-	8	-	8
Budownictwo lądowe	-	-	12	-	12
Budownictwo wodne	-	-	-	12	12
Rysunek architektoniczny	-	4	-	-	4
Mechanika i maszynoznawstwo	-	-	6	-	6
Mechanika technologia	-	-	-	4	4
Rysunek maszyn	-	-	-	6	6
Nauka gospodarstwa	-	-	4	-	4
RAZEM	33	24	30	30	117
Nadobowiązkowo:					
Język francuski	-	3	-	-	3
Modelowanie w drewnie	-	12	-	-	12

Jednocześnie w roku 1854 Instytutowi Technicznemu nadano status akademii technicznej. Wydarzenie to miało tylko formalne znaczenie. Już od roku 1851 szkoła ufundowana przez Szczepana Humberta

funkcjonowała bowiem w oparciu o instrukcję Lwowskiej Akademii Technicznej. W dokumentach nadal stosowano nazwę Technika Krakowska, a zamiast określenia "kurs pierwszy" czy "kurs czwarty" używano zwrotu "rok pierwszy" albo "rok czwarty".

Gdy Austriacy przestali sprzeciwiać się przyjmowaniu do Instytutu uczniów z całej Galicji, klasy stawały się coraz liczniejsze, a z powodu niedofinansowania szkoły zdarzało się, że brakowało ławek i krzeseł. Wysoko wykwalifikowani nauczyciele coraz częściej rozglądali się za pracą w placówkach oświatowych, które oferowały im znacznie wyższe wynagrodzenie i lepsze wyposażenie sal wykładowych czy laboratoriów. Ale nie wszyscy odeszli. Ci, którzy pozostali, uważali, że ich nisko płatna praca w trudnych warunkach miała sens, że byli oni potrzebni rodakom, krajowi. Wśród nich znajdowali się kolejni dyrektorzy: dr Józef Podolski, adiunkt katedry mechaniki UJ (kierujący szkołą w latach 1844-1850), dr Michał Łuszczkiewicz, fizyk (1851-1861) i dr Paweł Brzeziński, matematyk (1861-1878), który chronił uczniów przed represjami z powodu udziału w powstaniu styczniowym. Ich najważniejszym zadaniem, czasami nawet ważniejszym od spraw dydaktyczno-wychowawczych, było znalezienie nowych donatorów.

Odnotujmy jeszcze, iż uczniowie Instytutu mogli korzystać ze stypendiów i wspomnianego powyżej internatu zwanego Bursą Jerozolimską. Na ten temat można przeczytać m.in. w opracowaniu Kazimierza Krzyżanowskiego pt. "Zarys historii i rodowód Zespołu Szkół Mechanicznych Nr1 w Krakowie". W publikacji tej znajdują się również informacje o udziale tych uczniów w wydarzeniach politycznych, takich jak rewolucja krakowska w 1846 r. czy powstanie styczniowe w 1863 r., o towarzystwach samopomocy uczniowskiej, a także te wykorzystane w niniejszej monografii.

Nie wszyscy nauczyciele i ich wychowankowie chętnie akceptowali różne zmiany programowe i organizacyjne. Nie wszyscy chcieli zgodzić się na odłączenie od Instytutu wyższej szkoły realnej (w roku 1871 przeniesiono ją do oddzielnego budynku), na zlikwidowanie - dwa lata później - szkoły śpiewu i muzyki, a także na poddanie szkoły sztuk pięknych pod kierownictwo Jana Matejki, niezależnego dyrektora. Reforma wprowadzona za zgodą cesarza Austrii, podpisana przez niego w dniu 18 maja 1875 r., też miała zwolenników i przeciwników. Właśnie z tą datą rozpoczęła się likwidacja placówki oświatowej ufundowanej przez Sz. Humberta (dla podkreślenia tempa jej rozwoju odnotujmy, że biblioteka szkolna liczyła wówczas 13690 woluminów, a w pracowni technologii mechanicznej znajdowało się 765 aparatów pomiarowych i narzędzi, 182 przedmioty z drewna i metalu oraz 31 modeli) i organizowanie nowego Cesarsko-Królewskiego (w skrócie: CK) Instytutu Techniczno-

Przemysłowego. Działania te zakończono w 1878 roku.

Warto zauważyć - za K. Krzyżanowskim - że Instytut Techniczny został założony wcześniej niż nastąpiły ważniejsze wydarzenia związane z uprzemysłowieniem Krakowa. Dopiero 13 lat później, tj. w roku 1847 otwarto w tym mieście pierwszą linię kolejową. Jeszcze później, tj. w 1851 r., zainstalowano tam pierwszą maszynę parową, a pierwszą fabrykę (chodzi o fabrykę Ludwika Zieleniewskiego) uruchomiono w 1852 roku. Z tego względu absolwenci Instytutu na ogół nie mieli większych trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Niektórzy z nich odegrali ważną rolę w rozwoju miasta i okolic.

Copyright © M. P. Kraków 2010